

Påstått antikt fadermord

af Lars Rydbeck

Steven Saylor: *Romarblod*

W&W 2005, 413 s.

Översättning Charlotte Hjukström

Originaltitel: *Roman Blood*

Egentligen är det Marcus Tullius Cicero, talare, advokat, statsman (103 – 43 f Kr), som vi måste anse som upphovsman till denna detektivroman. Steven Saylor har helt enkelt tagit Ciceros första försvarstal i en mordrättegång (år 80 f Kr) och byggt ut stoffet till en regelrätt Whodunnit.

En viss Sextus Roscius från Ameria, en by i Umbrien norr om Rom, stod åtalad för mord på sin far. Åtalet kom till under en period av stor politisk oro. År 82 hade senatspartiets företrädare, Lucius Cornelius Sulla, blivit diktator. Sulla började med att utrensa och låta mörda motståndarna i det s k folkpartiet och föra över deras egendomar och förmögenheter till staten och sedan till sina gunstlingar.

Det var proskriptionernas tid. Bland Sullas särskilda favoriter fanns en f d slav Chrysogonus som kommit upp sig i världen och blivit oumbärlig för sin store gynnare. Den åtalades fader som också hette Sextus Roscius hade blivit uppförd på Sullas proskriptionslistor och hade sedan blivit mördad i Rom under mystiska omständigheter.

Alla dessa fakta och fler därtill framläggs på ett synnerligen målande sätt i Ciceros tal. Via Chrysogonus hade Roscius paters lantegendomar förts över till två kusiner till Sextus Roscius filius. Dessa två, Roscius Magnus och Roscius Capito, ville sedan säkra sina nya förmögenheter. I stället för att helt enkelt lönnmörda Roscius filius valde de att anklaga honom för mord på sin egen far. Ett enkelt sätt att röja honom ur vägen, trodde de och deras uppdragsgivare Sullagunstlingen Chrysogonus (det grekiska slavnamnet betyder Den Guldfödde). Själv kände den store Sulla förmodligen inte till dessa skumraskaffärer.

Den 26-årige advokaten Cicero åtog sig nu försvaret av Roscius filius. Dels var han ung och äregirig, dels vågade inte tidens ledande talare och advokat Hortensius åta sig ett mål vars förgreningar ledde rakt upp till republikens korrumpierade toppar.

Ett år senare, år 79, skulle Sulla dra sig tillbaka från politiken och dö i en fruktansvärd sjukdom som formligen äter upp honom inifrån. Detta berättas i Plutarkos Sullabiografi, men det visste jag inte när jag gick på latinymnasiet i Helsingborg. Klassen över mig hade däremot en omtyckt latinlärare som höll gossarne på halstret genom att lova dem att nästa lektion berätta om Sullas ruskiga död. (Vilket han dock aldrig gjorde!) Även gamla tiders förtalade latinlärare visste, hur de skulle väcka intresse för ämnet.

Detta stoff har sedan legat och väntat i drygt 2000 år på Steven Saylor from Texas. Saylor själv läste Pro Sexto Roscio Amerino i Michael Grants eleganta översättning publicerad i serien Penguin Classics år 1975. Samma år kom för övrigt Bertil Cavallins svenska översättning av Rosciustalet ut i saligen avsomnade Forumbiblioteket med förträffliga inledningar och kommentarer.

Saylor uppfinner en detektiv, Gordianus Hittaren, som Cicero anlitar. Sedan lägger han till de sedvanliga deckaringredienserna i mer eller mindre lämpliga doser: hetero- och homosexualitet, incest, bestialitet och, inte minst viktigt, detaljerad skildring av vardagen i Rom.

Han funderar över om Cicero medvetet kunde ha försvarat en skyldig man och bestämmer sig för en berättarlinje som för långt bortom det som kan utläsas ur Ciceros tal. Det vore inte juste att avslöja detaljerna för eventuella läsare av Sayers "Romarblod".

När jag avslutat min egen läsning av Saylor tog jag fram Ciceros Rosciustal i Cavallins översättning och tänkte på att vi som läste latin i Lund på 1950-talet inte hade en aning om att vi skulle ha kunnat skriva en deckare utifrån detta Cicerotal (som var en av de föreskrivna texterna för magisterstudiet) och på kuppen blivit ekonomiskt oberoende.

Det torde ha tagit Cicero ca en och en halv timme att framföra sitt försvarstal som för övrigt ledde till Roscius frikännande och början på Ciceros berömmelse. Jag medger att det tar lite längre tid att läsa "Romarblod", men läsningen går faktiskt undan eftersom Sayers stil är effektiv och välrundad.

Till detta bidrar inte minst översättaren Charlotte Hjukström som är både antikkunnig och stilsäker. I ett svenskt postskriptum kunde hon gott ha talat om att Cicerotalet finns tillgängligt i Forumbiblioteket, detta särskilt som Saylor i kapitel XXXI ordagrant citerar långa partier ur Penguin Classics-översättningen.

Eftersom Forumbiblioteket inte existerar längre kunde ansvarige förlagsredaktören

på W&W t o m ha övervägt om man inte skulle ha låtit trycka Cavallins översättning som ett appendix till "Romarblod". Ett sådant beslut hade varit värt att prisbelönas av Svenska Klassikerförbundet som årets svenska kulturgärning.

Men även utan Cicero själv att jämföra med är "Romarblod" ett av många tecken på att deckargenren , likt en annan gökunge, även tränger in i den antikhistoriska romanens trygga näste. För att stanna där. När får vi på svenska nästa volym om Gordianus Hittaren på spaning efter den romartid som flytt?